Homoszexualitást nyíltan felvállalók elleni gyűlöletbeszéd az online térben

Jelige: GSD739

Lezárás dátuma: 2023. 11. 02.

Tartalmi kivonat

Napjaink társadalmainak egyik legnagyobb kihívása, hogy az állami jogalkotók hogyan előzzék meg és kezeljék minél hatékonyabban az alapjogi konfliktusokat. Egyrészt a lehető legnagyobb szabadságot szeretnénk biztosítani az emberek számára, másrészt viszont nem lehet ezt a szabadságot szabályok és korlátok nélkül biztosítani egy olyan világban, ahol az emberek naponta, akarva-akaratlanul ártanak egymásnak úgy mentálisan, mint fizikailag is.

Az internet a megjelenésétől számított néhány évtizeden belül a nyilvánosság egyik fő színtere lett. Azt is mondhatnánk, hogy a fél életünket online éljük le különböző területeken: szórakoztatás (film, zene, művészet), tárolás és megosztás (adatok, valamint emlékek képek, videók, bejegyzések formájában), közösségi élet (üzenetküldő alkalmazások, közösségi platformok, fórumok stb.), tudományos tevékenység (kutatási anyagok, olvasmányok) stb. Viszont éppen ez a kiterjedt és szerteágazó online jelenlét tesz ki minket annak a veszélynek, hogy internetes bűncselekmények áldozataivá váljunk. Az internetes bűncselekmények több különböző területen is előfordulnak, érintve például a közigazgatási, üzleti és közösségi szektorokat is.

Dolgozatomban a szólásszabadsággal kapcsolatos bűncselekményeket kutattam az online térben: előfordulásukat, megnyilvánulási formáikat, természetüket. Először bemutattam a szólásszabadsággal kapcsolatos bűncselekményeket általánosan, majd ezek közül hármat részletesebben is megvizsgáltam: a gyűlöletbeszédet, a zaklatást és a rémhírterjesztést.

A három tárgyalt bűncselekmény közül kiemeltem a gyűlöletbeszédet, és a részletesebb elemzés mellett egy jogeset keretein belül szándékoztam bemutatni, hogy az hogyan is néz ki a gyakorlatban, illetve, hogy jelen esetben milyen törekvések voltak az alapvető emberi jogok védelmére az online elkövetett bűncselekmény kapcsán.

Kutatásomat releváns szakirodalom, tudományos cikkek, könyvek, meglévő jogszabályok, illetve megtörtént jogesetek alapján végeztem.

Abstract

Nowadays one of the biggest problems posed to societies is how to prevent and successfully solve conflicts between the exercise of different fundamental rights. On one hand, we want to give people as much freedom as possible, but on the other hand, this freedom cannot be given without rules and limits in a world where people harm each other wittingly or unwittingly both mentally and physically on a daily basis.

Within a few decades of its launch, the internet has become the biggest public sphere. It could be said that half of our lives are lived online in different areas: entertainment (film, music, art), storage and sharing (data and memories in the form of images, videos, posts), social life (messaging applications, community platforms, forums, etc.), academic activity (research material, reading material), etc. It is precisely this extensive and diverse online presence that exposes us to the risk of becoming victims of cybercrime. Cybercrime occurs in many different areas, affecting for example administrative, business and community sectors.

In my thesis I researched crimes linked to our freedom of speech in the online space: their occurrence, how they manifest, their nature. I first described such offences in general, and then looked at three of them in more detail: hate speech, harassment and fake news.

I have highlighted hate speech as one of the three offences and, in addition to a more detailed analysis, I have also provided a case study to show what it looks like in practice and how, in this case, efforts were made to protect fundamental human rights in relation to this online crime.

My research was based on relevant literature, academic articles, books, existing legislation and case studies.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés 4
2. Szólásszabadság, mint alapjog 6
   2.1. Releváns alapjogi alapok 6
   2.2. Szólásszabadság védelme és korlátozása 7
   2.3. Szólásszabadság és az online közvetítő szolgáltatók 9
3. Jelenlegi szabályozás, iránymutatás 12
   3.1. DSA (Digital Service Act) 12
   3.2. Facebook közösségi alapelvek 13
4. Releváns bűncselekmények, devianciák 15
   4.1. Gyűlöletbeszéd 15
      4.1.1. Homoszexualitást nyíltan vállalók elleni gyűlöletbeszéd 17
   4.2. Online zaklatás (cyberbullying) 18
   4.3. Álhírek és rémhírek terjesztése 19
   4.4. Összegzés a releváns bűncselekményekről 21
5. Jogeset: Beizaras és Levickas kontra Litvánia (EJEB) 22
   5.1. Tények, körülmények 22
   5.2. Érvek 25
   5.3. Döntés, jogállás 28
6. Összegzés 29
7. Irodalomjegyzék 31

1. BEVEZETÉS

Az elmúlt pár évszázadban a rohamosan felgyorsult technológiai fejlődés olyan változásokhoz vezetett, amit az akkori társadalom el sem tudott volna képzelni. Így az egykori jogalkotók sem álmodhatták meg, hogy a jogrendszerük, amelyet eredetileg közvetlen emberi kapcsolatokra alapoztak, egyszer köteles lesz egy olyan közeget szabályozni, amelyben a kommunikáció és információátadás fizikai jelenlét és gyakran a személyi azonosság felfedése nélkül is megvalósulhat.

Mint az információátadás domináns szolgáltatása, az internetnek 2023-ban körülbelül 5.4 milliárd felhasználója volt, ami a világ akkori népességének 67%-át jelentette, ennek az embercsoportnak a nagyrésze pedig valamilyen közösségi média felhasználója is volt. (Petrosyan, 2023)

Az internetes kommunikáció létrejöttének egyaránt pozitív és negatív következményei is voltak. Elsősorban pozitívum, hogy a világhálón az emberiség többségét meg lehet valamilyen formában találni, így sokkal egyszerűbb meglévő kapcsolatokat ápolni, valamint újakat kialakítani közös tényezők és érdekek alapján. Emellett lehetőség van olyan online közösségeket, fórumokat létrehozni, amelyek mentesek az offline közegben létező fizikai és pszichológiai korlátoktól. Viszont éppen ez az egyszerű kapcsolatkialakítás az, ami az egyik negatívumot is megtestesíti, hiszen így sokan kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek, és átverés, zsarolás vagy bántalmazás áldozataivá válnak. Ebben az új közegben, a publikus közzétételen keresztül az emberek eddig soha nem tapasztalt mértékben gyakorolhatják a szólásszabadságukat. Ennek megfelelően szivárogtak át az ehhez kapcsolódó bűncselekmények (gyűlöletbeszéd, zaklatás, rémhírterjesztés stb.) az online térbe is.

Véleményem szerint, az anonimitás megjelenésével az emberekben nem csak a bátorság jelentős növekedése figyelhető meg (ami önmagában még nem jelentene problémát), de vele együtt a felelősség érzetének csökkenése is, ami viszont veszélyes következményekkel járhat. A szólásszabadság nem mindig ütközik ugyanazokba a korlátokba online, mint anno az eddigi személyes társadalmi közegekben, mivel az internetes weboldalak általában nem kérnek semmilyen hivatalos, személyazonosságot igazoló iratot. Így születnek meg a hamis profilok és felhasználói fiókok, amelyeket olykor az IP-cím elrejtése miatt lehetetlen lekövetni.

Mindig is érdekelt, hogy az internetes bűncselekményeket milyen eljárásokkal, módszerekkel, milyen mértékben lehet büntetni. Ezen belül is a gyűlöletbeszéd és a gyűlölködő hozzászólások foglalkoztatnak a legjobban: hol lehet meghúzni a határt a szólásszabadság és a már sértő,

bántó posztok között? Hogyan lehet szabályozni a különböző felhasználó-uralta közösségi felületeket úgy, hogy az egyik fél jogait védelmezzük, viszont a másik fél jogait sem sértjük különböző korlátozó tevékenységekkel?

Dolgozatomban azt kutatom, hogy milyen szabályozások vonatkoznak online a szólásszabadsággal kapcsolatok bűncselekményekre, különösen a gyűlöletbeszédre. Ezután pedig egy jogeseten keresztül szeretném szemléltetni, hogy hogyan is működik a gyűlöletbeszéd elleni fellépés és alapjog-biztosítás a gyakorlatban.

2. SZÓLÁSSZABADSÁG, MINT ALAPJOG

2.1. Releváns alapjogi alapok

A szólásszabadság az egyik alapjogunk (alkotmányba foglalt emberi jog), ami születéstől fogva, elidegeníthetetlen módon kapcsolódik az emberi léthez. Az emberi jogok létezése független attól, hogy bármilyen kodifikált jogforrásban megjelennek-e, e jogokat különböző erkölcsi, vallási és filozófiai érvek igazolják. Ezeket a jogokat nem az állam teremti vagy adományozza, hanem csak elismeri őket jogilag.

Alapjogi alanyok viszont nem csak természetes személyek lehetnek, hanem jogi személyek is: ezek olyan törvény alapján létrehozott jogalanyok, amelyek rendelkezhetnek azokkal az alapjogokkal, amelyek nem csak az emberre vonatkoznak: jó hírnévhez való jog, tulajdonhoz való jog, törvény előtti egyenlőség stb. Jogi személy lehet többek között cég, szervezet, egyesület, alapítvány, köztestület. A jogi (nem természetes) személyek alapjogi jogalanyisága nélkül nem lenne teljes a természetes személyek jogainak védelme. (Badó et al., 2021)

Vannak olyan nem természetes személyek is, amelyek egyáltalán nem lehetnek alapjogok alanyai: ezek az állami (közhatalmi) szervek. Az Alaptörvény az alapjogok védelmét tünteti fel az állam elsőrendű kötelezettségeként, ebből következik, a legszélesebb körben elfogadott álláspont szerint, hogy alapjogi jogviszonyban az állam csakis kötelezettként szerepelhet, jogosulti státuszt soha nem kaphat. Ez azt is jelenti, hogy az állami szervek nem élvezhetnek alapjogi védelmet még az állammal szemben sem.

Alapjogi jellegéből adódik, hogy az állam köteles olyan intézményeket, mechanizmusokat létrehozni és fenntartani, amelyeknek fő céljai a jogvédelem és az alapjogok érvényesülésének biztosítása. E intézményeknek, mechanizmusoknak feladata, hogy jogi eszközökkel (alkotmányba való foglalás, kikényszerítés) védelmezzék az alapjogokat, a szólásszabadságot. “A személyeknek [...] akkor áll szabadságukban megtenni valamit, amikor nincsenek rákényszerítve sem arra, hogy megtegyék azt, sem arra, hogy tartózkodjanak megtételétől, és amikor e tekintetben mások beavatkozásával szemben védelmet élveznek.” (Rawls, 1997, 247-248) Viszont ideális esetben erre csakis végső soron van szükség, miután azt már nem lehet pusztán az emberi alapértékek, valamint a társadalmi és politikai normák által biztosítani.

Az Európai Unió szintjén a legjelentősebb emberi jogi egyezmény az Európa Tanács által, 1950-ben létrehozott „Emberi jogok európai egyezménye” (EJEE). Az EEJE egy olyan kikényszerítő mechanizmust intézményesít, amely abból áll, hogy az eljárásokat egyéni kérelmek alapján indítják, és alapjogsértés esetén a különböző államok bírósági döntések által vannak a

jogérvényesítésre kényszerítve. Emellett az egyezmény kijelöl bizonyos minimumsztenderdeket is a tagállamai számára, azaz a védelemnek azt a minimális szintjét, amit a jogrendszerek az alapjogoknak kell biztosítsanak. (Somody et al., 2018)

Az EEJE a magyar alapjogi gyakorlat számára is a legfontosabb nemzetközi egyezmény. Bár érdemes megjegyezni, hogy a magyar jog nem szokta magát az egyezményt közvetlenül alkalmazni, de ennek esetjogára és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) gyakorlatára gyakran támaszkodik.

A joganyagot nem lehet teljesen megismerni joggyakorlat nélkül. A különböző nemzeti és nemzetközi alapjogvédő szervek jelentős hatással vannak egymás esetjogára: például az Európai Jogok Európai Bíróságának gyakorlata rendszeresen befolyásolja az európai nemzeti fórumokat.

Az esetjog kapcsán fontos megemlíteni a precedenskötöttség fogalmát. A precedenskötöttség annyit jelent, hogy minden egyes egyedi ügy kötve van a korábbi hasonló ügyekhez, a jogalkalmazó ugyanúgy kell eljárjon. Ez a kötöttség biztosítja azt, hogy mindenki egyenlő a törvény előtt (jogegyenlőség), valamint azt is, hogy a jog stabil, megbízható jellegű (jogbiztonság). (Somody et al., 2018)

A jogegyenlőség (gyakran állampolgári vonatkozásban értelmezve) annyit jelent, hogy a törvény előtt mindenki egyenlő, és ugyanolyan bánásmódban kell részesüljön, így minden egyén azonos jogosultságokkal és kötelezettségekkel rendelkezik: bizonyos feltételek mellett mindenki megszerezheti a köz- és magánjogokat, de ugyanakkor a közteher viseléséhez is ugyanolyan mértékben kell hozzájárulnia. A jogbiztonság elve azt az értéket közvetíti, hogy elsődlegesen mindig lehet bízni a jogban, annak tartalmában, és állandó, stabil jellegében. A jogbiztonság elve arra kötelezi a közhatalommal rendelkező szerveket, hogy tegyék a jogszabályokat mindenki számára egyértelművé és érthetővé, valamint a jogintézményeket, hogy tegyék működésüket, tevékenységüket kiszámíthatóvá, és ezáltal megbízhatóvá is.

2.2. Szólásszabadság védelme és korlátozása

A szabad véleménynyilvánítás által a demokratikus alapjogok biztosítják politikai közösségek tagjainak különböző közügyek megvitatásában és eldöntésében való részvételét. A szólásszabadság a demokratikus alapjogok, azon belül is a kommunikációs alapjogok csoportjába tartozik. A kommunikációs alapjogok közé tartozik még a sajtószabadság, a gyülekezési jog, az egyesülési jog, az információs szabadság, a vallásszabadság stb. Anyajoguk a véleménynyilvánítási szabadság, rajtuk keresztül létrejön a társadalmi kommunikáció, és megvalósul egy

közügyekről szóló, publikus, folyamatos, nyilvános vita, amelyben a politikai közösség minden tagja részt vehet. (Somody et al., 2018)

A szólásszabadság azt jelenti, hogy minden emberi lény szabadon kinyilváníthatja véleményét, gondolatait bármilyen témával kapcsolatban (aktív gyakorlás), valamint azt is, hogy tartózkodhat véleménye kinyilvánításától (passzív gyakorlás), anélkül, hogy attól félne, hogy tetteit bármilyen negatív jogi következmény éri.

A szólásszabadság számos formában megnyilvánuló „szólást" védelmez, történjen az szóban, írottan, vagy vizuálisan (képek, fotók, műalkotások stb.). Valójában nem is kell valaminek konkrét szavakat tartalmaznia, hogy az a szólásszabadság védelmét élvezze. Ilyenek a néma tüntetések, sztrájkok, jelvények stb.

Ezek mellett fellép annak a kérdése, hogy milyen kijelentések, megnyilvánulások nem esnek a szólásszabadság védelme alá. Vannak olyan helyzetek, amelyekben valójában fel sem lép a szólásszabadság kérdése, mint például a jogi erővel bíró megegyezések (házasságkötés eskütétele, szerződéskötés), vagy a különböző bűncselekmények kapcsán (hamis tanúzás). (Koltay, 2009) Az ilyen esetek közé tartoznak még az olyan becsületsértő hamis tényállítások is, amelyeket az illető akár szándékosan, akár a kellő gondosság elmulasztásával jelentett ki, valamint az olyan kijelentések, amelyekben például szélsőséges vagy totalitárius nézetek szerepelnek, vagy a méltóság és a szabadság elveivel szembeszegülnek.

A különböző alapjogvédelmi rendszerekben nagy mértékben eltérhet az, hogy egy megnyilvánulás korlátozásának van-e egyáltalán köze az alapjogokhoz. Vannak olyan rendszerek, amelyek szerint a kettő között nincs semmilyen kapcsolat, ugyanakkor mások szerint egy adott megnyilvánulás korlátozása szükséges és arányos alapjogkorlátozásként tekintendő.

A véleménynyilvánítási szabadságot nem lehet kizárólag a tartalma alapján korlátozni, viszont ez azt sem jelenti, hogy a szólásszabadság védelmét a vélemény tartalmától függetlenül minden megnyilvánulás élvezheti. A jogkorlátozást csak akkor lehet megalapozottnak tekinteni, ha a vélemény tartalma sérti mások jogait vagy bármilyen alkotmány által védett értéket. Hasonló mérlegelési szempont a kontextus is: mivel kizárólag tartalom alapján nem lehet megállapítani, hogy egy megnyilvánulás sérti-e mások jogait vagy bármilyen alkotmányos értéket, ezért szükséges figyelembe venni a véleménynyilvánítás kontextusát, és különböző körülményeit (társadalmi, fizikai). (Somody et al., 2018)

A szólásszabadság korlátozásával, mint eszközzel, nagyon óvatosan kell bánni, hiszen, ha valakit azért büntetnek meg, mert szabadon kinyilvánította a véleményét, legyen az bármilyen tartalmú vagy bármilyen mértékben sértő, az okozni fog egy „bénító hatás" nevű jelenséget. Ez

a hatás annyiból áll, hogy túlzott korlátozás és cenzúra esetén az emberek elkezdenek az esetleges szankcióktól félni, és „öncenzúra” vagy önkorlátozás alakulhat ki, ami károsan és bénítóan hat a szabad véleménynyilvánítás és véleménycsere kultúrájára.

Az emberek széles körű elérése és a könnyű kapcsolattartás mellett, az is bővíti az internet pozitívumainak listáját, hogy bárki érvényesülésre juttathatja szólásszabadságának jogát, és kifejezheti véleményét bármilyen politikai vagy közéleti témával kapcsolatban. Viszont éppen ez az, ami megnehezíti a szólásszabadság által védett politikai és közéleti vélemények és a gyűlöletkeltő, sértő, bántalmazó közlések közötti határok meghúzását. (Nagy, 2020)

2.3. Szólásszabadság és az online közvetítő szolgáltatók

Az online véleménycsere legfőbb helyszínei a közösségi oldalak, ezek között a legnépszerűbbek a Facebook, Instagram, X (korábban Twitter) stb. Ezen oldalak keretein belül a felhasználó létrehoz egy profilt, amihez saját ismerősi kör és hírfolyam tartozik. Ezeken a hírfolyamokon minden felhasználónak személyre szabottan más bejegyzések, képek, videók és reklámok fognak megjelenni, az adott illető eleinte megjelölt érdeklődési köreit és a platformon való tevékenységét figyelembe véve. Ezek az oldalak a jogi szabályozásban közvetítő szolgáltatóknak minősülnek.

“Szűkebb értelemben, a francia Államtanács definíciója szerint, digitális platformnak vagy online közvetítő szolgáltatónak tekinthetünk minden olyan internetes oldalt, amely lehetővé teszi harmadik személyek számára, hogy tartalmakat, szolgáltatásokat, árukat kínáljanak, illetve minden olyan online platformot, amely ezekhez biztosít hozzáférést (pl. alkalmazásboltok, keresőmotorok).” (Bartóki-Gönczy, 2018, 17) Ez a definíció viszont nem foglalja magába az internethozzáférés-szolgáltatókat, amelyeknél a közvetítés két oldalán az online tartalom közzététele és annak fogyasztása áll.

Tehát ezek az oldalak nem állítanak elő saját tartalmat, így a szó szoros értelmében nem „tartalomszolgáltatók”, ők csupán különböző tartalmak közvetítői. Emellett ezeket a platformokat nem nevezhetjük hagyományos médiaszolgáltatásoknak sem, mivel nem végeznek klasszikus szerkesztőségi tevékenységet, nem válogatják ki előre a feltöltött tartalmakat. A tartalomszabályozási folyamat során a szolgáltatók meghatározott szempontok alapján szűrik, korlátozzák és törlik a már feltöltött, szabályellenes tartalmakat. Így a szolgáltató a véleménynyilvánítási szabadsággal és szólásszabadsággal (valamint az információhoz való hozzáférés jogával is) kapcsolatos ügyekben dönt, így akarva-akaratlanul beleavatkozik az alapjogi gyakorlatba: „Amikor egy platform gyűlöletbeszéd miatt töröl egy felhasználói tartalmat, a

véleménynyilvánítás szabadságát érintő döntést hoz, korlátozza azt mások jogainak védelme érdekében, azaz alapjogi konfliktusban hoz döntést, alakítja a szólás határait." (Nagy, 2020, 1)

Ezt a problémát az is súlyosbítja, hogy ez az ellenőrző folyamat általában egyáltalán nem nyilvános, transzparens és átlátható, főleg az, hogy a különböző szolgáltatók pontosan milyen kritériumok alapján minősítenek egy bejegyzést jog- vagy szabálysértő tartalomnak. Ez komoly alapjogi problémákat jelent, mivel nem a nyilvánosság előtt zajlik. Az online közvetítő szolgáltatók nem fektetnek különös hangsúlyt arra, hogy szabályozási rendszerük kellően átlátható, publikus és elszámolható legyen, mivel nem veszik figyelembe, hogy ez a rendszer mekkora befolyással, hatalommal rendelkezik az alapjogok gyakorlása felett. (Nagy, 2020) Ennek hatására nehezebben is lehet felelősségre vonni a szolgáltatókat bármilyen visszaélés esetén, és előfordulhat, hogy egy-egy esetben csak jogi eszközökkel kényszeríthetjük ki a tartalomszabályozás folyamatáról való teljes beszámolást.

Mivel ezek a szolgáltatók elsősorban nem a saját tartalmaikat teszik közzé, hanem előzetes válogatás nélkül bármely felhasználójuk azt tölt fel, amit szeretne, a szolgáltatók maguk csupán közvetett felelősséggel rendelkeznek a különböző tartalmak iránt. Ezért gyakran lép fel konfliktus azzal kapcsolatban, hogy kit terhel a felelősség például abban az esetben, amikor egy felhasználó valamilyen egyértelműen jogsértő kijelentést tesz közzé: a felhasználót, aki megosztotta gondolatait, azt gondolva, hogy csupán szólásszabadságát gyakorolja, vagy a szolgáltatót, aki előszűrés nélkül automatikusan engedélyezte a poszt közzétételét.

Nevezhetjük ezeket a szolgáltatókat „információs kapuőröknek" is, mivel olyan algoritmusokat (digitális mechanizmusokat) használnak, amelyek segítségével gyűjteni, rendszerezni tudják a megjelenítendő tartalmakat, ezzel alakítva, befolyásolva az információforgalmat. Az algoritmusok komplex folyamatok, rájuk alapulnak a forgalomirányító szolgáltatások. Az algoritmusokat a felhasználói viselkedésből és a platform működéséből származó adatokon végzik, szerepük meghatározni az információáramlást, illetve az internetes kommunikáció adatforgalmának törlési és szűrési mechanizmusait. (Nagy, Polyák, 2018)

A felhasználó egy platformra való regisztráláskor elfogadja az úgynevezett „általános szerződési feltételeket", így a felhasználó és a szolgáltató között egy szerződés jön létre. Ebben a szerződésben olvasható többek közt a hirdetésekről és a személyes adatok védelméről szóló tájékoztatás, valamint az adott szolgáltató szabályai, feltételei azzal kapcsolatban, hogy ki és milyen célra használhatja a platformot. Emellett szó esik az adott szabályok megszegése esetén elszenvedett következményekről, szankciókról: a felhasználói fiókot felfüggesztik vagy súlyosabb esetekben törlik, a szabálysértő tartalmakat pedig eltávolítják vagy hozzáférhetetlenné

teszik. Ha a felhasználó nem fogadja el ezeket a feltételeket, nem regisztrálhat az adott platformra.

Néhány szolgáltató mára már olyan mennyiségű felhasználóval rendelkezik, hogy szinte megkerülhetetlen tere a közösségi párbeszédnek, ezzel pedig befolyásolni tudják szabályzatukkal felhasználóik közösségi és privát életét, és ezzel azt is, hogy ki, hogyan, mit mondhat vagy közvetíthet mások felé. Azt is mondhatjuk, hogy „… mára több milliárd felhasználó tekintetében a legnagyobb internetes platformok lettek az online szólás kormányzói". (Papp, 2021, 27)

Ezek a szolgáltatók folyamatosan azon dolgoznak, hogy minél hatékonyabb és pontosabb eszközöket tudjanak létrehozni a kéretlen tartalom szűrésére. Eddigi ismereteink szerint a tartalomszabályozásnak léteznek *ex ante*, *ex post proaktív* és *ex post reaktív* eszközei. Az *ex ante* (főként Facebook, YouTube) eszközök keretein belül egy algoritmus ellenőrzi a feltöltendő tartalmat, és csak akkor engedélyezi ennek közzétételét, ha az nem ütközik semmilyen szabályba. Az *ex post proaktív* moderálás során emberek vagy automatizált rendszerek ellenőrzik a már közzétett tartalmakat, *ex post reaktív* moderálás során pedig emberek vizsgálnak felül különböző felhasználók által bejelentett bejegyzéseket. (Papp, 2021)

Az *ex ante* és *ex post proaktív* eszközök sajnos korántsem működnek tökéletesen, hiszen gyakran fordul elő, hogy a mechanizmusok különböző előszűrések és felülvizsgálások során olyan tartalmakat is szabálytalannak minősítenek, melyeknek szemmel láthatóan közük sincs a szóban forgó szabálysértésekhez (pl. egy gyümölcsökről készített fényképet meztelenség okáért előzetesen letiltanak). Ennek ellenére, a technológiai fejlődés ritmusát tekintve, biztosak lehetünk benne, hogy idővel ezek a mechanizmusok egyre fejlettebb és precízebb szűrési és felülvizsgálati képességekkel fognak majd rendelkezni, és egyszer talán eljutnak arra a szintre is, hogy emberi beavatkozásra már csak nagyon ritkán lesz szükség.

3. JELENLEGI SZABÁLYOZÁS, IRÁNYMUTATÁS

3.1. DSA (Digital Service Act)

A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály (DSA) és a digitális piacról szóló jogszabály (DMA) egy, az egész EU-ban alkalmazandó, egységes szabályrendszert alkot. Ennek a rendszernek két fő célja: egyrészt, egy olyan, a jelenleginél biztonságosabb, digitális tér kialakítása, amelyben védve vannak a digitális szolgáltatások felhasználóinak alapjogai, másrészt, az egyenlő versenyfeltételek megteremtése az európai és a globális piacon, a növekedés, az innováció és a versenyképesség előmozdítása érdekében.

A digitális szolgáltatások kategóriájába tartozik minden online szolgáltatás a legegyszerűbb weboldalaktól az online platformokig. A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály elsősorban a 2. fejezetben tárgyalt online közvetítőkkel és platformokkal foglalkozik, ilyenek például a közösségi hálózatok, alkalmazásboltok, online piacterek és a tartalommegosztó platformok is. A digitális piacokról szóló jogszabály pedig a korábban bemutatott, kulcsfontosságú szerepet betöltő kapuőr platformokat szabályozza. Néhány digitális szolgáltatás egyszerre tartozik mindkét jogszabály hatálya alá, de különböző okokból és különböző típusú rendelkezésekkel. (Európai Bizottság)

A digitális átalakulásnak számos előnye mellett (kommunikáció, vásárlás, információszerzés, szórakoztatás), természetesen problémái is akadnak. Az egyik fő probléma az illegális tartalmak, áruk és szolgáltatások online kereskedelme és cseréje. Az online szolgáltatásokkal a manipulatív algoritmikus rendszerek is visszaélnek, olyan célokra, mint például a félretájékoztatás terjedésének elősegítése. Ezek a kihívások és a platformok kezelésének módja jelentős hatást gyakorol az online térben gyakorlott alapvető jogokra.

„Az uniós szintű célzott, ágazatspecifikus beavatkozások ellenére a 2020-as évek elején még mindig jelentős hiányosságokat és jogi terheket kellett kezelni.” (Európai Bizottság) Például ilyen problémák léptek fel az olyan kapuőr platformok esetén, amelyeknek belső szabályai tisztességtelen feltételeket eredményeznek a platformot igénybe vevő vállalkozások számára, a fogyasztók számára pedig kevesebb választási lehetőséget.

A korszerű jogi kerettel az Európai Unió célja, hogy előtérbe helyezze az alapvető jogok védelmét szolgáló irányítást, és egy olyan nyitott és tisztességes online platformkörnyezetet tartson fenn, amelyben biztosítva van az online felhasználók biztonsága.

3.2. Facebook közösségi alapelvek

A Facebook azért fogalmazta meg, és próbálja folyamatosan aktualizálni közösségi alapelveit, mert a platform egy olyan biztonságos közeget szeretne teremteni, amelyben a felhasználók szabadon kommunikálhatnak és fejezhetik ki véleményüket, viszont ez nem azt jelenti, hogy ez egy korlátok nélküli közeg, hiszen, a szólásszabadság biztosításával egyidejűleg, minden felhasználó jogait védeni kell, és a véleményszabadsággal kapcsolatos bűncselekményeket vissza kell szorítani. A legegyszerűbb fogalmazásban, a közösségi alapelvek arról biztosítanak útmutatást, hogy mi megengedett a platformon és mi nem.

A Facebook Közösségi alapelvei 2018 áprilisában frissültek, leírásuk részletesebb lett, valamint felül lettek vizsgálva, hogy összhangban vannak-e a véleménynyilvánítási szabadság nemzetközi sztenderdjeivel.

Az irányelvek alapján megállapítható, hogy valamilyen tartalom egyértelműen sérti-e a Közösségi alapelveket, vagy még a határeset kategóriába sorolható-e.

Elsősorban vannak azok a tartalmak, amelyek a platform rendszerének előrejelzései szerint *valószínűleg* sértik az alapelveket. Ha egy ilyen kategóriájú tartalomról alaposabb felülvizsgálat után bebizonyosodik, hogy tényleg sérti a Közösségi alapelveket, akkor ez eltávolításra kerül. Az alapelveket *valószínűleg* sértő tartalmak közé tartoznak: hamis fiókok által létrehozott és terjesztett tartalom, ismert gyűlöletkeltő kifejezéseket magába foglaló tartalom, potenciálisan súlyos erőszakot szító vagy elősegítő tartalom, megfélemlítés és zaklatás, kéretlen tartalom, durva erőszak, felnőtt meztelenség és szexuális tevékenység, hamis állítások a Covid19-ről, korlátozott áruk adásvételére vagy népszerűsítésére irányuló bejegyzések.

A *határeset* kategóriába tartozó tartalmak olyan tartalmak, amelyek, bár nem sértik közvetlenül az alapelveket, rontják a platformon folyó párbeszéd minőségét azáltal, hogy provokatív vagy szenzációhajhász elemeket tartalmaznak. A *határeset* kategóriába sorolható tartalmak: határesetet jelentő felnőtt meztelenség és szexuális tevékenység; határesetet jelentő durva vagy erőszakot megjelenítő tartalom; a megfélemlítés, a zaklatás, a gyűlöletbeszéd, az erőszak és az uszítás határterületei; tartalmak, amelyek olyan jellegű félrevezető vagy szenzációhajhász információkat tartalmaznak a Covid19 oltásokról, amelyek valószínűleg eltántorítják az embereket az oltás felvételétől; olyan csoportokban közzétett tartalmak, amelyek az alapelvek által tiltott szolgáltatások értékesítésére vagy felkínálására irányulnak. A lista utolsó kettő elemének kivételével (amelyekhez nem is feltétlenül szükséges), mindegyik felsorolt elemhez tartozik valamilyen magyarázat vagy példa eset.

A gyűlöletbeszédet is magába foglaló paragrafus így szól: „A megfélemlítés, a zaklatás, a gyűlöletbeszéd, az erőszak és az uszítás határterületei: Olyan tartalmak, amelyek ugyan nem lépik át, de megközelítik a megfélemlítésre, a zaklatásra, a gyűlöletbeszédre, az erőszakra és az uszításra vonatkozó szabályokban rögzített határokat. Ilyenek például azok a tartalmak, amelyek lealacsonyítanak bizonyos személyeket vagy nem a védett jellemzőik alapján meghatározott csoportokat, múltbeli erőszakot és károkozást dicsőítenek vagy gúnyolnak ki, illetve durva nyelvezetet használnak egy adott csoport ellen.” (Facebook)

Véleményem szerint a Facebook Közösségi alapelvei azért rendelkeznek különös fontossággal a jelenleg érvényben lévő szabályozási formák között, mert felhasználóbarátak, a jogszabályokhoz képest sokkal érthetőbbek, akár a használt nyelvezet, akár az egyszerű példák miatt. Emellett, a 4.1 fejezetben részletezett magyar jogszabályhoz képest, a Facebook nem csak magát a közösség elleni uszítást, hanem a gyűlöletbeszédet és a gyűlöletkeltő kifejezéseket is elítéli, mint az uszítás enyhébb formáit, és igyekszik büntetni ezeket a magatartásokat a platform keretein belül. A Facebook felismeri, hogy akár saját közösségi színterén belül, egy gyűlöletkeltő cselekedetnek nem kell szó szerint uszításig fajulnia, ahhoz, hogy az kellően károsan hasson a közösségi párbeszédre, és jelentős veszélybe sodorjon különböző társadalmi csoportokat.

4. RELEVÁNS BŰNCSELEKMÉNYEK, DEVIANCIÁK

Az online bűncselekmények kapcsán valószínűleg hamarabb gondolunk a kiberbűnözésre, internetes csalásokra és hasonló magatartásokra. De azzal, hogy a véleményszabadság gyakorlása áttevődött az online térbe, az ezzel kapcsolatos bűncselekmények is elkezdtek megjelenni az interneten is. Ebben a fejezetben ezek közül szeretnék néhányat kiemelni.

4.1. Gyűlöletbeszéd

Az internet kibővítette az új emberi kapcsolatok létesítésének lehetőségeit: nagyjából bárkit elérhetünk, bárhol, bármikor, ha rendelkezik megfelelő hálózati kapcsolattal. Ily módon, a személyes kapcsolatokon kívül, a felhasználók létrehozhatnak olyan online közösségeket, amelyek közös értékeken, tulajdonságokon, ideológiákon alapulnak. Ezekben a közösségekben viszont nemcsak demokratikus értékeken alapuló, pozitív jellegű megnyilvánulások kerülnek közzétételre, hanem gyűlölködő, gyűlöletkeltő kijelentések is. Emellett az ilyen típusú közösségek csoportjait, oldalait néha nehezebb is kiszűrni és megszüntetni, mivel nincs olyan tag vagy felhasználó, aki feljelentené, és ezzel együtt *ex post* (közzététel utáni) ellenőrzésre bocsátaná a különböző jogsértő posztokat a szolgáltatónak.

A gyűlölet-bűncselekmények, mint kategória, olyan bűncselekményeket foglal magába, amelyeknél az elkövetés indoka az áldozat valamely társadalmi csoporthoz való (vélt vagy valós) tartozása. Ezeknél a bűncselekményeknél nem az maga a mérvadó, hogy az áldozat valamilyen társadalmi csoporthoz tartozik, hanem az, hogy „az elkövetőt az adott csoport iránti gyűlölet, előítélet vezérelte”. (Háttér Társaság, 2023) Például önmagában egy LMBTQI személy ellen elkövetett bűncselekményt nem lehet automatikusan gyűlölet-bűncselekménynek nevezni.

A gyűlöletbeszéd fogalmát és pontos tartalmát semmilyen jogszabály nem határozza meg, sem állami, sem nemzetközi szinten. Ennek lehetséges oka, hogy mindenhol más az ingerküszöb, és országonként, régiónként változhat az, hogy milyen kifejezéseket ítélnek sértőnek, gyűlöletkeltőnek. (Kubicza, 2016) Ennek értelmében különböző országokban, kultúrákban más-más szempontok alapján van a gyűlöletbeszéd meghatározva és ez alapján büntetve. Például az iszlám országokban gyűlöletbeszédnek minősülnek a vallással kapcsolatos kijelentések (bár ezeket érdemes megkülönböztetni a blaszfémikus kijelentésektől, amelyek az iszlám tanításait, Mohamed prófétát vagy Istent káromolják vagy gúnyolják ki), és Dél-Afrikában az európai normák meghatározása mellett ide tartoznak a kort, hitet, kultúrát, fogyatékkal élő embereket, családi állapotot, terhességet stb. érintő kijelentések is. (Trócsányi, 2016)

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) meghatározása szerint a „gyűlöletbeszéd” egy személlyel szembeni gyűlöletre, megkülönböztetésre vagy ellenségességre való felbujtás és bátorítás, amelyet az említett személy elleni előítélet motivál, valamely meghatározott jellemzője, például szexuális irányultsága vagy nemi hovatartozása miatt.

Az Európa Tanács szerint gyűlöletbeszéd „minden olyan kifejezési forma, amely fajgyűlöletet, idegengyűlöletet, antiszemitizmust vagy intoleráncián alapuló másfajta gyűlöletet, ideértve az agresszív nacionalizmusban és etnocentrizmusban megjelenő intoleranciát, a kisebbségekkel, migránsokkal és bevándorlókkal szembeni hátrányos megkülönböztetést és ellenségességet terjeszt, igazol, támogat, vagy arra izgat.”

„A gyűlöletbeszéd azon túl, hogy nehezíti a szabad identitásválasztást, bénító, megfélemlítő erővel hat és sérti az érintett közösség tagjait, kisebbségellenes indulatokat gerjeszt, antidemokratikus társadalmi folyamatokat erősít, felerősíti a többségi társadalomban a racionális érvelést nem tűrő negatív előítélet-képzést. Olyan ’mérgezett’ közéletet eredményez, ahol elfogadottá válik az intoleráns beállítódás, az ellenségkeresés, a demokratikus intézményrendszer megkérdőjelezése.” (Nagy, 2020, 6)

Az ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 20. cikkének (2) bekezdése arra kötelezi tagállamait, hogy tiltsák törvényben „a nemzeti, faji vagy vallási gyűlölet bármilyen hirdetését, amely megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra izgat.” A nemzetközi jogi keret alapján az államoknak lehetőségük van arra, hogy jogrendszereikbe beépítsenek különböző polgári, közigazgatási és büntetőjogi eszközöket a gyűlöletbeszéd ellen. (Nagy, 2020)

Magyarországon a szólásszabadságra vonatkozó törvénykezést többször is módosítottak a rendszerváltás óta. 2003. december 8-án az Országgyűlés megszavazott egy olyan törvénymódosítási javaslatot, amely a rendszerváltás óta először tette lehetővé a gyűlöletbeszéd büntethetőségét. A hatályos jogszabály a Btk. 332. paragrafusa szerint a következő:

„332. § Aki nagy nyilvánosság előtt

a) a magyar nemzet ellen,

b) valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport ellen, vagy

c) a lakosság egyes csoportjai ellen – különösen fogyatékosságra, nemi identitásra, szexuális irányultságra tekintettel –

gyűlöletre uszít, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A tényállás új eleme, hogy a lakosság csoportjai közül nevesíti a szexuális irányultságot, a nemi identitást és a fogyatékosságot. A nemzetközi ajánlások teljesítése mellett az e csoportok tagjai ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények számának növekedése is indokolja a nemi identitás és nemi irányultság szerepeltetését. A közösség elleni uszítás a Btk. egyik olyan tényállása, amelyre két ellentétes irányból érkezik nagy mennyiségű kritika: az egyik oldal szerint a tényállás nem képes felvenni a harcot a gyűlöletbeszéddel, mások szerint pedig túlságosan korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát. A bírói gyakorlat olyannyira szűk körben értelmezi a gyűlöletbeszédet, hogy a gyakorlatban csak akkor állapítják meg, ha az egyértelműen és közvetlenül erőszakhoz vezethet.

Az 2000-es években a jogalkotónak számos kísérlete volt rá, hogy a gyűlöletbeszéd elleni szigorúbb fellépésnek jogi lehetőségeket teremtsen, viszont az Alkotmánybíróság minden alkalommal megállapította az új tényállás alkotmányellenességét. Az Alkotmánybíróság szerint csak az „uszítás" éri el azt a szintet, amelytől már szükséges és arányos mértékben lehet a véleménynyilvánítás szabadságát korlátozni. Szükség van egy olyan alaptörvényi rendelkezésre, amelyben egyértelműen rögzítve vannak a véleménynyilvánítás és szólás korlátozásának szempontjai és keretei, hogy ez alapján a nagy nyilvánosság előtti gyűlölködő magatartásokat szankcionálni lehessen. (Büntetőjog.Infó)

A legnagyobb nyilvánosság viszont, amely előtt elhangozhat bármilyen formája a közösség elleni uszításnak, egyértelműen az internet, így hát tekintsük meg az erre vonatkozó szabályozást is.

Ha a megnyilvánulás a médiában hangzik el, akkor a büntetőjogi üldözésen túl több lehetőségünk is van a gyűlöletbeszéd elleni fellépésre. Ilyenkor az is számít, hogy az adott tartalom sajtóterméknek minősül-e vagy nem, mert más-más felületeken lehet a jogsértő tartalmakat feljelenteni. A médiaalkotmány tiltja minden olyan műsor sugárzását, amelyben sértő, kirekesztő vagy gyűlöletkeltő tartalom jelenik meg. Ha rádióban, televízióban, nyomtatott vagy internetes sajtóban hangzik el egy ilyen típusú megszólalás, akkor erről a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóságnál (NMHH) lehet panaszt tenni. Az internetes tartalmak nem minősülnek sajtótartalomnak, így ezek kapcsán az Internet Hotline oldalon lehet bejelentést tenni, amelyet ugyancsak az NMHH működtet.

4.1.1. Homoszexualitást nyíltan vállalók elleni gyűlöletbeszéd

Az „Állj elő! – Az LMBT személyek elleni gyűlöletbűncselekmények áldozatainak megerősítése és támogatása" az Európai Bizottság egyik projektje volt, amely a „Jogok, egyenlőség

és polgárság programja” (2014-2020) támogatásával valósult meg. A projekt magyarországi megvalósításában a Háttér Társaság vett részt partnerszervezetként. A projekt keretein belül 2018-ban megjelent egy „Ismerd fel és jelentsd a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekményeket!” elnevezésű kiadvány, egy 48 oldalas tájékoztató arról, hogy pontosan mi is az a gyűlölet-bűncselekmény, hogyan rendelkezik róla a Btk., és mit tehet egy magánszemély, ha egy ilyen kategóriájú bűncselekmény áldozatává vagy tanújává válik (feljelentés, büntetőeljárás).

4.2. Online zaklatás (cyberbullying)

Az internet rohamos elterjedésével a hagyományos iskolai és munkahelyi zaklatás mellett megjelent ennek online formája is, a cyberbullying, azaz az online zaklatás. Az online zaklatás definiálásánál is jellemzőek ugyanazok a motívumok, mint a hagyományos zaklatásnál: szándékosság, ismétlődés és tudatosság. Ezek azonosítása után szokás azonosítani egy adott eseménysort zaklatásként (Erdélyi, 2021). „A cyberbullying olyan ismétlődő, szándékosan véghez vitt agresszív cselekedet, amely elektronikus eszközök közvetítésével valósul meg azzal a céllal, hogy kárt, sérelmet, fájdalmat okozzon másoknak.” (Tokunaga, 2010, id.: Zsila, Demetrovics, 2018) Az online zaklatás megvalósulhat kép, videó, telefonhívás, e-mail, weboldal és egyéb üzenetküldő alkalmazás használatával is.

A (cyber)bullying egy jóval tágabb kategória, mint a zaklatás "hagyományos" büntetőjogi tényállása. Jóval heterogénebb, többféle magatartásra használják, ezek közül sok bár morálisan elítélendő, és az áldozatra káros, a Btk. szerint nem is minősül bűncselekménynek, önmagában a bullying nem is jogi kategória.

A zaklatásról készült kutatások eredményeit több tényező is befolyásolja. Az előfordulások gyakoriságának vizsgálatát megnehezíti, hogy több különböző definíció is létezik, akár egy-egy kritériumnyi különbséggel. Például vannak olyan kutatók, akik az ismétlődést nem tekintik feltételnek, hiszen szerintük egy egyszeri eset is okozhat jelentős károkat, és lehetnek maradandó pszichológiai következményei. Az elkövetők és áldozatok nemeinek felmérésénél pedig fontos, hogy milyen társadalmi mintával dolgozunk: egyes kutatások szerint lányok gyakrabban esnek zaklatás áldozatául, míg mások alapján nincs nemi különbség az áldozatok körében.

Bár a kutatók között nincs teljes egyetértés a nemi eloszlást tekintve, releváns kutatásokat áttekintve meg lehet állapítani, hogy a lányok nagyobb valószínűséggel válnak áldozattá, mint elkövetővé, a fiúknál pedig ugyanez fordítva igaz. (Domonkos, Ujhelyi, 2015)

A cyberbullying kapcsán az áldozatok és az elkövetők is gyakran szenvednek különböző pszichológiai tünetektől, leggyakrabban szorongástól és depressziótól.

A zaklatás a személy elleni erőszakos bűncselekménynek számít, a törvénykönyvben is rögzítve van. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény a 222. §-ban a következőképpen rendelkezik a zaklatásról:

„Aki abból a célból, hogy mást megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

Ezek után a Btk. felsorolja a jogi relevanciával bíró zaklatás három alapvető megnyilvánulási formáját is: az ún. munkahelyi zaklatás, az ún. etnikai, faji alapú zaklatás és a kifejezetten személyi indítékú zaklatás, amiben megjelennek az online zaklatás különböző lehetséges eszközei is:

„3. a kifejezetten személyes indítékú zaklatást, amelynek – általában ismert és jellemzően (de nem kizárólagosan) férfi – elkövetője hosszabb idő óta, folyamatosan v. visszatérően zaklatja áldozatát. Zaklató jellegű magatartásnak tekinthetőek: az ismétlődő, éjjel-nappali – akár névtelen – telefonhívások otthon és a munkahelyen; üzenetrögzítőn hagyott, e-mailen, SMS-ben küldött, gyakran sértő, szidalmazó, ill. fenyegető üzenetek; az áldozat lakása, munkahelye stb. előtti gyakori jelenlét; az áldozat követése nyilvános helyekre. Mindez kiterjedhet az áldozat közeli hozzátartozóira, barátaira is."

A zaklatás csak „tevőlegesen" elkövethető bűncselekmény, a tettek vizsgálásakor mindenféleképpen megállapítható az elkövető szándéka. Az elkövetési magatartás „az első fordulatban a más életébe való önkényes beavatkozás, a második fordulatban pedig a félelemkeltés", és az elkövetés módja „az első fordulatban a megfélemlítés, míg a második fordulatban az erőszakos vagy közveszélyt okozó cselekménnyel való fenyegetés". (Erdélyi, 2021, 22-23)

2018 II. féléve óta készült statisztikák alapján összesen 11 ezer eset történt. Ezek között a legtöbb a fővárosban, többnyire felnőttek és többnyire férfiak voltak az elkövetők. Viszont az nem látszik a statisztikából, hogy az esetek hogyan oszlanak meg az offline és az online tér között. (Erdélyi, 2021)

4.3. Álhírek és rémhírek terjesztése

A digitalizáció hatására több aspektusa is teljesen megváltozott az addigi emberi életnek, köztük a hírfogyasztási szokások is. A lehetséges hírforrásokat tekintve, az addigi írott sajtó példányai, az újságok, folyóiratok, cikkek papíralapú formái helyett az emberek elkezdték az internetet előnyben részesíteni, mivel kéznél volt, valamint gyorsan és hatékonyan

információhoz lehetett jutni, a reggeli újsággal vagy az esti televíziós hírekkel szemben, amik csak naponta jelentek meg. Ezt az átállást kutatta a Reuters Institute is, aminek 2017-ben készült kutatása azt mutatja ki, hogy 36 ország online felhasználóinak 54%-ának a közösségi média az egyik használt hírforrása, 14%-ának pedig a fő hírforrása.

Megtapasztalhattuk a felhasználók által generált tartalmakban egy hatalmas növekedést. Az internet felruházta felhasználóit azzal a képességgel, hogy olyan dolgokat hozzanak létre, amit a Föld bármely pontján pillanatok alatt emberek milliói meg tudnak tekinteni, hallgatni. Ennek következtében viszont az addig csak szájról szájra terjedő, esetleg pletykalapokban megjelenő álhírek átkerülhettek írott formába, ami addig a megbízhatóság egyik biztosítéka volt, ezzel megnehezítve az igaz és a hamis információk közötti megkülönböztetést. „Az ellenőrizetlen információáramlás a téves információk és a hamis hírek megjelenéséhez is vezethet." (Czeglédi et al., 2020, 2)

A rémhírterjesztéssel szemben a Btk. konkrét tényállást foglal, a nemrég módosított alapesete a következő: „aki közveszély színhelyén nagy nyilvánosság előtt a közveszéllyel összefüggésben olyan valótlan tényt vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely a közveszély színhelyén alkalmas az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő". A rémhírterjesztés esetében nem létezik egységes bírói gyakorlat.

Egy óriási relevanciával bíró eset a közelmúltból az új típusú koronavírus-járvány kapcsán terjesztett rémhírterjesztés volt. Például büntetőjogi szempontból bizonytalan helyzet állt fent amikor az újságírók rendszeresen naponta csak az összes koronavírussal fertőzött ember számának növekedéséről számoltak be, de a gyógyultak számáról nem, pedig egyértelmű, hogy az emberek nem csak fertőződtek a vírussal, de fel is épültek belőle. (Bencze, Győry, 2021)

A valóságtól eltérő információk terjesztésének vannak enyhébb formái is, az álhírek. Álhíreket (amik részben vagy teljes egészükben hamis információk) általában egy egyén vagy egy szervezet szokott terjeszteni, akiknek ezzel célja a közvélemény befolyásolása, a társadalom polarizálása, ellentétek szítása, vagy valamilyen anyagi haszon megszerzése. (Czeglédi et al., 2020) A hamis információ járhat politikai előnyöket is, ezzel megszilárdítva a konspirációs álhírek terjesztőinek politikai-hatalmi helyzetét. (Krekó, 2018)

A Budapesti Rendőr-főkapitányság szerint: „A hoax (angol eredetű szó, jelentése: »beugratás«, »megtévesztés«, »átverés«, »álhír«) olyan álhír, kacsa-lánclevél, amely nem irányul haszonszerzésre, ám komoly hatással lehet mindennapi életünkre azáltal, hogy olyan – valótlan – eseményekről számol be, amelyek az emberek nagy részét közvetlenül is érintheti. Az átverés

gyakran terjed honlapokon, a közösségi oldalakon megosztásokkal, és előfordul, hogy az írott vagy elektronikus sajtó is átveszi a »hírt«. Bár a hoax-ok általában nem ártó szándékkal keletkeznek, ne hagyjuk magunkat félrevezetni. Mielőtt a »megosztás« gombra kattintanánk, tájékozódjunk. Az internet számos forrást kínál azok számára, akik az információ valódiságát ellenőrizni szeretnék."

4.4. Összegzés a releváns bűncselekményekről

Nagyon sok káros hatású vélemény jelenik meg az interneten, amelyet a szolgáltatók moderálnak, és ezek közül a legsúlyosabb, legkirívóbbak lehetnek azok, amelyeknél a bűncselekmény elkövetése is felmerülhet.

Nagyon sok esetben állítják azt az emberek, hogy az adott megszólalás, megnyilvánulás nem érte el azt a küszöböt, amelytől már bűncselekménynek titulálható egy tett. Ennek az az oka, hogy a szólásszabadsággal kapcsolatos bűncselekményeknél nagyon vékony határvonal van a még elfogadható és a már egyértelműen jogsértő kijelentések között. Emellett több országban is van számtalan olyan régi jogeset, amelyben felmentettek embereket olyan megszólalásokért, amelyek manapság (a szigorúbb szabályozás miatt) már kétségtelenül a bűncselekmény kategóriába esnek. A konzervatívabb országok bíróságai gyakran e korábbi jogesetekre hivatkoznak, amikor szeretnék alátámasztani az ítéleteiket.

5. JOGESET: BEIZARAS ÉS LEVICKAS KONTRA LITVÁNIA (EJEB)

Most pedig következzen az eddig tárgyalt témához kapcsolódóan egy konkrét eset is. A jogeset felperese két litván állampolgár, alperese pedig a litván kormány volt. A jogeseten keresztül az online térben előforduló gyűlöletbeszédet szeretném a gyakorlatban szemléltetni.

5.1. Tények, körülmények

Az első kérelmező, Pijus Beizaras, nyíltan homoszexuális férfi és az eljárás idején azonos nemű kapcsolatban élt a második kérelmezővel, Mangirdas Levickas-szal. Mindkét kérelmező tagja az LGL (Lithuanian Gay League, azaz tükörfordításban „Litván Meleg Liga") Egyesületnek.

A Kormány által rendelkezésre bocsátott anyag a két felperes Facebook-oldalain nyilvánosan közzétett bejegyzések másolataiból áll. Ezek alapján végig lehet követni kettejük személyes történetét: az első találkozástól (2013. decembere) a kialakult romantikus kapcsolat nyilvános bejelentéséig (2014. júliusa). Időközben, a két bejegyzés között, az első felperes, egy kérdést tett fel a platformon ismerőseinek: „Vannak homofób 'barátaim', akik ellenzik az LMBTQ embereket?". A homofóbia egy személytől való irracionális félelem amiatt, hogy az illető személy azonos nemű személyekhez vonzódik, azaz homoszexuálisnak vallja magát (ebbe a kategóriába tartoznak a magukat másnéven leszbikusnak, melegnek vagy biszexuálisnak valló emberek is). E kérdés alapján 2014 májusában a felperes közzétett egy összefoglalót a beérkezett, homofób emberek által posztolt érvekből, amelyek többek közt azt állították, hogy a homoszexualitás egy betegség vagy a természet törvényei ellen való perverzió. Ezután az első felperes, ugyancsak egy bejegyzésben, kijelentette, hogy a beérkezett válaszok alapján kitörölte ismerősei közül a homofób személyeket.

2014. december 8-án az első felperes közzétett egy képet, amin a két férfi szerepel, és egy azonos nemű csókot ábrázol. A kép elsődleges célja az volt, hogy közzétételével a kérelmezők bejelentsék romantikus kapcsolatuk kezdetét. A kép beállításai alapján nyilvánosan elérhető volt, így azt nem csak „ismerőseik" tekinthették meg, hanem bárki a platformon.

A kép rohamos iramban terjedt az interneten, így rengeteg felhasználó találkozhatott vele a Facebook hírfolyamában. A bejegyzésre több, mint 2400 „lájk" (azaz Facebook-os „kedvelés") és több, mint 800 hozzászólás érkezett. A felperesek elmondása szerint a kép alatti

hozzászólások többségének célja a gyűlöletkeltés és erőszakra való felbujtás volt az LMBTQ közösség tagjaival szemben, emellett számos hozzászólásban lehetett a felperesekkel szembeni személyes fenyegetéssel is találkozni. Néhány példa a szóban forgó hozzászólásokra, amelyekről később értesítették is a litván hatóságokat: "Ezek a [trágár kifejezés] [trágár kifejezés] az ebédemet; ha szabad lenne, lelőném egyesével mindegyikőjüket", "[trágár kifejezés] [trágár kifejezés] - égjetek a pokolban, szemétládák", "Sátán, kérlek engedd meg, hogy a fejüket a falba verjem", „Hé, [trágár kifejezés] - veszek nektek egy ingyenes nászutat a krematóriumba.”, „Ó, a [trágár kifejezés] életbe - húzz a [trágár kifejezés] Litvániából, és ne szégyeníts meg minket, te [trágár kifejezés] [trágár kifejezés]; a fejedet egy autó alá és hurokba kellene dugnunk, te [trágár kifejezés] [trágár kifejezés]!”.

Ezután több LMBTQ-barát szervezet is megosztotta a képet 2014 decemberében. 9-én, a Vilnius, amely egy az LMBTQ emberek jogaiért küzdő szervezetek közül, megosztotta a képet a következő üzenet kíséretében: „Két Kaunasban élő fiatalember - Pijus és Mangirdas - ma nagy felfordulást okozott a litván Facebook-oldalakon, rengeteg ’lájkot’, ’megosztást’; és gyűlölködő kommentet váltva ki ... Miért? Az ok egyszerű: egy csók. Semmi több, semmi kevesebb. […] ”.

A következő napon (2014 december 10-én) az LGL Egyesület is megosztotta a képet a saját oldalán a következő üzenet kíséretében: "Örülünk e fiatalemberek bátorságának. Most minden eddiginél nagyobb szükségük van a támogatásra - itt a Facebookon, és a mindennapi életben is. Szóval, ez csak egy csók? Hogyan reagálnak a ’homofób’ bélyegzést kerülő litvánok? Kérem, figyeljenek a kommentekben kifejtett véleményükre.".

Ugyanezen a napon a felperesek írásbeli kérelmet nyújtottak be az LGL Egyesülethez, hogy értesítse az ő nevükben a Főügyészséget az eredeti kép alá közzétett gyűlöletkeltő hozzászólásokról. Elmondásuk szerint a megjegyzések megalázóak, sértik a méltóságukat, emellett diszkriminációra és erőszakra buzdítottak. A kérelmezők azzal indokolták azon kívánságukat, hogy az LGL Egyesület (mint a közérdeket védő civil szervezet) járjon el a nevükben, hogy véleményük szerint a litván jogrendszer nem nyújt eljárási garanciákat a homofób gyűlölet-bűncselekmények állítólagos áldozatai számára. A két fiatalember továbbá azt is írta, hogy féltek az online kommentek szerzőinek megtorlásától, amennyiben személyesen tesznek ilyen jellegű panaszt az Ügyészségen. Úgy vélték továbbá, hogy ha személyesen tennének panaszt, azt a bűnüldöző szervek tisztviselői nem vennék komolyan.

Két nappal később, december 12-én, az Egyesület a következő bejegyzést tette közzé a hírfolyamában:

"A homofóbia nemcsak az internetes portálokon, anonim hozzászólásokon keresztül szivárog át, hanem a Facebookon is, ahol az emberek valódi nevük alatt posztolnak. Megtettük, amit ígértünk: a leggonoszabb hozzászólásokat és szerzőiket már feljelentettük a bűnüldöző szerveknél. Véleményét fejezze ki tisztelettel és felelősségteljesen ...

Több ezer hozzászólás van, és ezek több ezer embertől származnak. Nem lehet mindet elkapni, de nem is ez a célunk. Sokkal fontosabb, hogy megmutassuk a társadalomnak, hogy [az ilyen gyűlöletkeltő megjegyzések megtétele] törvényellenes, és hogy a gyűlöletet nem lehet tolerálni."

Az LGL Egyesület még aznap panaszt nyújtott be a Főügyészséghez, kérve, hogy kezdeményezzenek büntetőeljárást harmincegy hozzászólással kapcsolatban. A panaszt a Büntető Törvénykönyv 170. cikkének (2) és (3) bekezdései ("Felbujtás bármely nemzeti, faji, etnikai, vallási vagy más népcsoport ellen"), valamint a nyilvánosság tájékoztatásáról szóló törvény 19. cikkének (3) bekezdése alapján nyújtották be, amely tiltja olyan információk közzétételét a médiában, amelyek gyűlöletre vagy erőszakra uszítanak egy népcsoport ellen szexuális irányultságuk miatt. A panaszban jelezték, hogy a szóban forgó kommentárok gúnyt űztek és megvetést fejeztek ki a homoszexuális személyek iránt, valamint diszkriminációra, gyűlöletre és erőszakra buzdítottak ellenük.

A kerületi ügyészség úgy döntött, hogy nem indít előzetes vizsgálatot a panasszal kapcsolatban. Döntésüket azzal támasztották alá, hogy minden felhasználó csupán egy vagy két hozzászólást írt a bejegyzés alá, így azokat nem lehet együttesen értékelni, csak külön-külön. Ezek alapján az ügyész azzal érvelt, hogy ebben az esetben nem teljesül az aktív kísérlet kritériuma, mivel a közlések nem voltak szisztematikusak és elszigeteltek, és hiányzott a szóban forgó bűncselekménynek a szubjektív eleme, a közvetlen szándék, így a hozzászólások szerzői csak a véleménynyilvánítási szabadságukat gyakorolták ahelyett, hogy a szexuális irányultságuk alapján megkülönböztethető személyek elleni gyűlöletre vagy erőszakra akartak volna uszítani.

Emellett, az ügyész a Legfelsőbb Bíróság egyik 2012. évi ítéletére hivatkozott, amelyben egy olyan személyt mentettek fel, aki hozzászólásban nevezte a homoszexuális személyeket „perverzeknek” és „pszichiátriai kórházba valóknak”. Ebben a korábbi ügyben a Legfelsőbb Bíróság úgy ítélte meg, hogy egy ilyen hozzászólás, bár etikátlan, nem szított aktívan gyűlöletre vagy diszkriminációra a homoszexuális emberek ellen. Az ügyész tehát úgy találta, hogy következtetése összhangban van a Legfelsőbb Bíróság ilyen ügyekben kialakult gyakorlatával: az ilyen jellegű megjegyzések etikátlanok, de nem bűncselekménynek minősülnek.

Ezután az LGL Egyesület kétszer nyújtott be fellebbezést az ügyészi határozat ellen, melyek közül az elsőt a kerületi bíróság, a másodikat pedig a regionális bíróság utasított el, ezzel lezárva az ügyet.

A felperesek a Bírósághoz írt kérelmükben leírták, hogy ez az eset nagy port kavart a nemzeti és nemzetközi médiában is. Ennek következtében fokozott mennyiségű figyelmet és ellenségeskedést tapasztaltak mind magánéletükben, mind a nyilvános szférában. Az első felperest a középiskola igazgatója hívatta magához, és arra kérte, hogy "ne terjessze gondolatait". A második kérelmezőt az egyetem teológiai karának dékánja kérte arra, hogy változtasson tanulmányi irányt, mert "életmódja nem felel meg a kar értékrendjének". A felpereseket több alkalommal szóbeli zaklatás érte nyilvános helyeken. Emellett több fenyegető magánüzenetet is kaptak a közösségi hálózat postafiókjaikba. Ezen incidensek egyikét sem jelentették a rendőrségnek, mivel a felperesek egyre inkább elvesztették a litván bűnüldözési rendszer hatékonyságába vetett hitüket, miután sikertelenül próbáltak eljárást indítani a kezdeti gyűlöletkeltő megjegyzésekkel kapcsolatban.

5.2. Érvek

Miután egy hosszadalmas folyamat után az eset eljutott az Emberi Jogok Európai Bíróságához (EJEB), az a következőket állapította meg.

A felperesek azt kifogásolták, hogy hátrányos megkülönböztetés érte őket státuszuk miatt, mert a hazai hatóságok a szexuális irányultságuk alapján megtagadták az előzetes nyomozás megindítását az első felperes közösségi oldalán közzétett gyűlöletkeltő megjegyzésekkel kapcsolatban. Így a felperesek szerint a Kormány megsértette az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) 14. cikkét a 8. cikkel összefüggésben értelmezve. A 14. cikk a megkülönböztetés tilalmáról szól: „A jelen Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.”, és a 8. cikk a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogról: „1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák. 2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges.”. A Bíróság itt

úgy érvelt, hogy a litván törvények kikötik, hogy amikor valaki jelenti a bűnüldöző szerveknek egy elkövetett bűncselekmény lehetőségét, akkor azok kötelesek azt az esetet kinyomozni függetlenül attól, hogy ki adja le a kérelmet, legyen az természetes személy vagy akár civil szervezet is. Így a Kormány és a bűnügyi szervek hibásan cselekedtek, amikor rendszeresen elutasították a felperesek nevében tett kérelmet. A Bíróság szerint a hazai hatóságok döntéseinek tartalma egyértelművé tette, hogy a kérelmezők szexuális irányultsága volt az előzetes nyomozás megtagadásának oka. Sőt, a helyi bíróság úgy vélekedett, hogy a felperesek szexuális irányultságának közszemlére tétele "egy kísérlet arra, hogy szándékosan kötekedjenek vagy sokkolják a különböző nézeteket valló személyeket, vagy, hogy bátorítsa a negatív megjegyzések közzétételét". (az ügy 23. paragrafusa) Emellett, a megkülönböztető bánásmód nyilvánvalóvá válik, amikor hipotetikusan képzeljük el ugyanezt a helyzetet egy heteroszexuális párral. A Bíróság továbbá kihangsúlyozta, hogy a különböző identitású személyek és csoportok harmonikus kölcsönhatása elengedhetetlen a társadalmi kohézió eléréséhez. A Bíróság azt is megállapította, hogy az államoknak pozitív kötelezettsége, hogy biztosítsák az Egyezményben foglalt jogok és szabadságok hatékony gyakorlását. Ez a kötelezettség különös jelentőséggel bír a népszerűtlen nézeteket valló vagy kisebbségekhez tartozó személyeknek, mivel ők kiszolgáltatottabbak a viktimizációval (elnyomás, megtorlás) szemben.

A Bíróság egyértelműnek tartotta, hogy az első kérelmező oldalán közzétett hozzászólások hatással voltak a felperesek pszichológiai jólétére és méltóságára, így a magánéletüket is érintette, valamint elismeri, hogy a hozzászólások valójában „sértőek és trágárok”, és hogy a támadások megütik azt a komolysági szintet, hogy lehessen a 8. cikkre hivatkozni. A Bíróság megismétli azon megállapítását, hogy az olyan megjegyzések, amelyek a gyűlöletbeszéd és erőszakra való felbujtás kategóriájába esnek, és így egyértelműen jogellenesnek minősülnek megkövetelhetik az államoktól, hogy bizonyos pozitív intézkedéseket tegyenek ezek ellen.

Bár először a felperesek nem vallották be, de a kép valódi célja nem kapcsolatuk kezdetének bejelentése volt, hanem egy nyilvános beszélgetés kezdeményezése a litvániai homoszexuális emberek jogairól. Viszont a Kormánnyal ellentétben, ami provokatívnak nevezte ezt, addig a Bíróság egyik lehetséges okot sem találta törvénytelennek.

Tekintettel az összes rendelkezésre álló anyagra a Bíróság megállapítja, hogy a 14. cikk a 8. cikkel összefüggésben értelmezve valójában meg lett sértve a Kormány által.

A felperesek azt kifogásolták, hogy a hatóságok nem reagáltak hatékonyan a szexuális irányultságuk miatti hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos panaszaikra. Az EJEE 13. cikke a hatékony jogorvoslathoz való jogról szól: „Bárkinek, akinek a jelen Egyezményben

meghatározott jogait és szabadságait megsértették, joga van ahhoz, hogy a hazai hatóság előtt a jogsérelem hatékony orvoslását kérje az esetben is, ha e jogokat hivatalos minőségben eljáró személyek sértették meg."

A hozzászólások egyértelműen a gyűlöletbeszéd határain belül estek, és nemcsak sértették a kérelmezők pszichológiai és erkölcsi integritását, hanem egy olyan megfélemlítő környezetet teremtettek, amely aláásta a személyes autonómiához való jogot és az önrendelkezést. Emellett a felpereseket súlyos bántalmazással és halállal is fenyegették a hozzászólásokban, amelyek olyan felszólításokat tartalmaztak, mint például "égessétek el őket", "pusztítsátok el őket" és "öljétek meg őket". A megjegyzéseket olvasva a felperesek egy olyan helyzetbe kerültek, amelyben erős félelem és szorongás érte őket, és ez folyamatosan befolyásolta mindennapi életüket és rutinjukat. A szóbeli bántalmazás célja egyértelműen az volt, hogy megfélemlítsék a felpereseket, és ezzel elrettentsék őket egymás iránti vonzalmuk nyilvános kimutatásától és ne támogathassák az LMBT ügyet a fokozott láthatóságukkal.

A Bíróság megismétli, hogy a 13. cikk célja egy olyan nemzeti jogorvoslati rendelkezések biztosítása, amely lehetővé teszi az érintett nemzeti hatóság számára, hogy az adott egyezményben foglalt panasz érdemi részével foglalkozhasson, valamint, hogy megfelelő jogorvoslatot nyújtson, bár a szerződő államoknak bizonyos mértékű mérlegelési jogkörük van abban a tekintetben, hogy milyen módon tesznek eleget kötelezettségeiknek e rendelkezés alapján. Ahhoz, hogy azt hatékonynak lehessen nevezni, a 13. cikkben előírt jogorvoslati lehetőségnek a gyakorlatban és a jogban is rendelkezésre kell állnia, különösen abban az értelemben, hogy annak gyakorlását nem akadályozhatják indokolatlanul az alperes állam hatóságainak cselekményei vagy mulasztásai. A Bíróság úgy véli, hogy mivel a felperesek 14. és vele összefüggésben a 8. cikk szerinti jogaik meg voltak sértve, ezért vitatható követelésük volt a Bíróság esetjogának értelmében, és így a 13. cikk követelményeinek megfelelő jogorvoslatra voltak jogosultak.

A Bíróság megjegyzi, hogy az ügyész megállapította, hogy a hozzászólások többségét (köztük a gyűlöletkeltő üzeneteket közzétevő személyeket is) az elkövetők a személyes Facebook-profiljukról tették közzé, így kevés technikai akadálya lett volna annak, hogy a litván hatóságok kézre kerítsék őket.

A fentiekre tekintettel a Bíróság úgy ítéli meg, hogy a felperesektől megtagadták a hatékony hazai jogorvoslatot a panaszukkal kapcsolatban a magánéletük tiszteletben tartásához való jog megsértésére vonatkozó jogorvoslati kérelmükkel szemben, mivel szexuális

hovatartozásuk miatt hátrányos megkülönböztetésben részesültek. Következésképpen a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az Egyezmény 13. cikke meg lett sértve.

5.3. Döntés, jogállás

A Bíróság egyhangúlag úgy határozott, hogy elutasítja a Kormány azon kifogását, hogy a felperesek nem merítették ki a polgári jog jogorvoslati lehetőségeiket az Egyezmény 14. cikke összefüggésben a 8. cikkével szerinti panaszuk tekintetében, és elfogadhatónak tartotta a felperesek kérelmét. A Bíróság megállapította, hogy megsértették az Egyezmény 14. cikkét a 8. cikkel összefüggésben értelmezve, valamint a 13. cikket.

Az alperes állam köteles volt fejenként kifizetni 5.000 eurót a felpereseknek a nem vagyoni károk tekintetében, és fedezni minden, a felpereseket terhelő, plusz költséget és kiadást.

6. ÖSSZEGZÉS

Napjainkban a jogtudomány és a kriminológia elkezdett komolyabban foglalkozni az internettel, mint a bűncselekmények fontos új közegével, és az internetes bűncselekményekkel, ráébredve arra, hogy ezek kutatása és lehetséges jövőbeli szabályozásának kidolgozása az idő múlásával elkerülhetetlen lesz, amellett, hogy a jelenlegi bűncselekmények mennyisége is egy sürgető tényező.

Az olyan online bűncselekmények, mint a gyűlöletbeszéd, zaklatás és rémhírterjesztés gyakrabban okoz pszichológiai károkat (félelem, bizalmatlanság, önbizalomhiány), mint anyagiakat, így sokan nem is helyezik egy szintre a „súlyosabb" kategóriájú bűncselekményekkel. Pedig, véleményem szerint, e bűncselekmények potenciális következménye, hogy maradandóbb károsodást okoznak, mint egy kisebb anyagi veszteség vagy fizikai sérülés.

A jogalkotók törekszenek arra, hogy olyan szabályrendszereket tudjanak létrehozni, amelyek megtalálják a tökéletes egyensúlyt az alapjogok megfelelő mértékű védelme, biztosítása és korlátozása között. Emellett, most már a platformok is felismerik azt, hogy nem csak az államnak van felelőssége a megfelelő szabályozás megteremtése iránt, arra is szükség van, hogy a platformok belülről próbálják akadályozni a jogellenes tevékenységet.

Számos projekt és kampány volt a múltban, és remélhetőleg a jövőben is még rengeteg lesz, melyeknek végső célja az, hogy napjaink társadalmai megtanulják az elfogadás és a társadalmi kohézió fontosságát, valamint azt, hogy a gyűlöletet soha, semmilyen formában nem lehet eltűrni.

Ez a dolgozat részben megegyezik a szerző „Homoszexualitást nyíltan felvállalók elleni gyűlöletbeszéd az online térben” címen benyújtott szakdolgozatának egy részével. A szakdolgozat jelen dolgozat anyagának felhasználásával, átdolgozásával és jelentős kiegészítésével készült el, és jelen dolgozat leadása után még kiegészült egy kérdőív formájában készült primer kutatással, és több részlet átfogalmazásra került.

7. IRODALOMJEGYZÉK

1139/2013. (III. 21.) Korm. Határozat

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

Badó, K., Balogh-Békesi, N., Balogh, L., Balogh, Zs., Bárd, P., Bódi, S., Chronowski, N., Dósa, Á., Erdős, Cs., Halász, I., Horváth, A., M. Balázs, Á., Patyi, A., Pongrácz, A., Schweitzer, G., Sulyok, G., Szabó, Zs., Takács, A., Téglási, A., Téglásiné Kovács, J., Török, B. (2021): *Alapjogok – Az emberi jogok alkotmányos védelme Magyarországon.* Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó

Bartóki-Gönczy, B. (2018): *Az online közvetítő szolgáltatók, mint az információhoz való hozzáférés új kapuőrei.* Budapest

Bencze, M., & Győry, C. (2021). *Hírek szárnyán: a rémhírterjesztés bűncselekménye és a jogbiztonság• News Goes Viral: Scaremongering and Legal Certainty.* Magyar Tudomány, 182.

BRFK Információs Portál, 2015. május 8. (https://www.facebook.com/1625295504364187/posts/%C3%A1lh%C3%ADrek-az-interneten-a-hoax -angol-eredet%C5%B1-sz%C3%B3-jelent%C3%A9se-beugrat%C3%A1s-megt%C3%A9veszt%C3%A9s-/1743010225926047/)

Czeglédi, C., Veresné Valentinyi, K., Borsos, E., Szira, Z., & Varga, E. (2020). *Az álhírjelenség a közösségi oldalakon.* Acta Carolus Robertus, 10(1064-2020-1403), 17-29.

Domonkos, K., Ujhelyi, A. (2015). *Az online zaklatás médiareprezentációja.* Neveléstudomány: oktatás–kutatás–innováció, 3(1), 77-92.

Emberi Jogok Európai Bírósága (2020): *Beizaras és Levickas kontra Litvánia ügy.* Strasbourg (https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-200344%22]}) [Letöltés ideje: 2022. 10. 20]

Erdélyi, Á. (2021). *Az online térben bekövetkező zaklatások lehetséges okai, dinamikai jellegzetességei és megoldási lehetőségei.* Nemzetbiztonsági Szemle 9(3), 18–32

Eszteri, D. (2013). *A számítógépes bűnözés legújabb tendenciái, különös tekintettel az online közösségi tereken elkövetett visszaélésekre*. MAGYAR RENDÉSZET, (1), 55-69.

Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA). *Gyűlöletbeszéd és gyűlöletből fakadó bűncselekmények LMBT személyek ellen* (https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1226-Factsheet-homophobia-hate-speech-crime_HU.pdf)

Facebook. (n.d.). *Közzétevői tartalom és a Facebook közösségi alapelvei*. https://www.face-book.com/business/help/201148151829614?id=208060977200861 [Keresés ideje: 2023. 04. 05]

Háttér Társaság (2023): *Gyűlölet-Bűncselekmények és Gyűlöletbeszéd*. https://hatter.hu/tevekenysegunk/jogsegelyszolgalat/jogi-gyorstalpalo/gyulolet-buncselekmenyek-es-gyuloletbeszed [Keresés ideje: 2023. 05. 05]

Háttér Társaság (2018): *Ismerd Fel és Jelentsd*. (https://hatter.hu/sites/default/files/dokumen-tum/kiadvany/ismerd-fel-es-jelentsd-final-2.pdf) [Keresés ideje: 2023. 03. 13]

Koltay, A. (2013): *A gyűlöletbeszéd korlátozása a magyar jogrendszerben: A büntetőjogi, polgári jogi és médiaszabályozási normák alkotmányos értelmezése és gyakorlati alkalmazásuk elemzése, európai kitekintéssel.*

Koltay, A. (2009): *A szólásszabadság alapvonalai – magyar, angol, amerikai és európai vonatkozásban.* Budapest, Századvég Kiadó

Krekó, P. (2018): *Tömegparanoia*. Budapest, Athenaeum Kiadó

Kubicza, M. (2016): *Mit utálunk jobban? Az offline és online gyűlöletbeszéd amerikai és európai szabályozásának összehasonlítása a kezdetektől napjainkig* (TDK dolgozat)

Nagy, K. (2020). *Facebook files – gyűlöletbeszéd törölve? A közösségi médiaplatformok tartalom-ellenőrzési tevékenységének alapjogi vonatkozásai.* Pro Futuro, 8(2), 115–136.

Nagy, K., Polyák, G. (2018). *Az internetes forgalomirányító szolgáltatók működésének alapjogi vonatkozásai.* MTA Law Working Papers, 5, 1-17

Newman, N., Fletcher, R., Kalogeropoulos, A., Levy, D., & Nielsen, R. K. (2017, August 28). *Reuters Institute Digital News Report 2017*. SSRN. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3026082 [Keresés ideje: 2022. 12. 02]

Papp, J. T. (2022). *A közösségi média platformok szabályozása a demokratikus nyilvánosság védelmében* (Doktori disszertáció, Pázmány Péter Katolikus Egyetem).

Petrosyan, A. (2023). *Number of internet users worldwide from 2005 to 2023*. Statista. https://www.statista.com/statistics/273018/number-of-internet-users-worldwide/

Rawls, J. (1997): *Az igazságosság elmélete.* Budapest, Osiris

Simon, B. (2018). *A rendészeti szervek együttműködése a kiberbűnözés ellen*. Nemzetbiztonsági Szemle, 6(1), 36-58.

Somody, B., Szabó, M. D., Vissy, B., Dojcsák, D. (2018): *Alapjogi tanok I.*, Budapest, Orac Kiadó

The Digital Services Act Package. Shaping Europe's digital future. (2024). (https://digital-stra-tegy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package) [Keresés ideje: 2024. 05. 22]

Tokunaga, R. S. (2010). *Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization*. Computers in Human Behavior. Volume 26, Issue 3, May 2010, 277-287. Id.: Zsila, Demetrovics (2018)

Trócsányi, L. (2016). *A véleménynyilvánítás szabadsága és a blaszfémia.* In Medias Res, 5(1), 70-74.

Varga, Á. (2019). *Az informatikai bűnözés fogalmi meghatározása, csoportosítása és helye a hazai jogfejlődésben.* In Medias Res, 8(1), 145-167.

Williams, M. (2006). *Virtually Criminal. Crime, Deviance and Regulation Online*. Routledge ISBN 978-0-415- 36404-1 London and New York

Zsila, Á., Demetrovics, Zs. (2018). *Cyber-viktimizáció és cyber-agresszió: A közösségiol-dal-használat összefüggései az online bántalmazással.* Médiakutató, 19(1), 21-33.